

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

7 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorczyk (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej syndyka G. spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 3 grudnia 2021 r., I ACa 170/21,
w sprawie z powództwa syndyka G. spółki akcyjnej w W.
przeciwko R.P., P.P. i A.P.
o zapłatę,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. nie obciąża skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego
na rzecz pozwanych.**

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorczyk

Dariusz Zawistowski

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził solidarnie od pozwanych R.P., P.P. i A.P. na rzecz powoda G. S.A. kwotę 245 879,56 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 sierpnia 2020 r., uwzględniając w tym zakresie powództwo ewentualne, a powództwo główne oddalił.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 20 marca 2008 r. strony zawarły umowę kredytu hipotecznego, na podstawie której powód udzielił pozwany kredyt w kwocie 245.879,56 zł, indeksowanego kursem CHF. W umowie określono, że równowartość kredytu wynosiłaby 112.788,79 CHF, a rzeczywista równowartość zostanie określona po wypłacie kredytu. Kredytobiorcy oświadczyli, że są świadomi ryzyka kursowego. Spłatę ustalono na 360 miesięcznych rat kapitałowo-odsetkowych. Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych miała być określona w harmonogramie spłat. Określono, że na dzień sporządzenia umowy całkowity koszt kredytu wynosi 247.536,16 zł, a powyższa kwota nie uwzględnia ryzyka kursowego. Ostateczna wysokość stopy oprocentowania została uzależniona od zmian poziomu oprocentowania kredytu w okresie kredytowania. Kredyt udzielony został na pokrycie kosztów nabycia i remontu nieruchomości. Pozwani początkowo dokonywali regularnie spłat rat kredytu wynikających z harmonogramu. Z czasem zaprzestali spłat. Powód po bezskutecznym wezwaniu do zapłaty pismem z dnia 25 lutego 2019 r. wypowiedział umowę.

W ocenie Sądu Okręgowego zawarta przez strony umowa kredytowa miała charakter konsumencki, gdyż w chwili jej zawierania pozwani byli konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c. Ponadto kredyt był przeznaczony na nabycie nieruchomości mieszkalnej i nie miał związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że z uwagi na charakter umowy kluczowe znaczenie miało zastosowanie w sprawie dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Sąd Okręgowy nie stwierdził naruszenia art. 69 ust 1 Prawa bankowego. Uznał, że w ramach swobody umów strony mogą wprowadzać rozwiązania całkowicie nowe, dlatego samo ustalenie wysokości świadczenia pozwanych w odniesieniu do

wartości franka szwajcarskiego mieściło się w granicach swobody umów wyrażonej w art. 353¹ k.c. W umowie i w sporządzonych do niej aneksach, a także w regulaminie banku, zostały określone zasady i sposób indeksacji, a zatem zasady i termin spłaty kredytu. Postanowienia umowy określały, w jaki sposób kwota kredytu w złotych podlega przeliczeniu na kwotę we frankach szwajcarskich, a następnie w jaki sposób ustala się wysokość świadczeń kredytobiorcy.

Sąd uznał, że narzucony przez bank sposób ustalania mechanizmu indeksacji kredytu, tj. dowolnego ustalania kwoty zadłużenia podlegającej spłacie w comiesięcznych ratach, ma charakter abuzywny. Dochodząc do takich wniosków Sąd pierwszej instancji przeanalizował postanowienia umowy pod kątem ich zgodności z art. 353¹ k.c. i art. 385¹ § 1 k.c., a w szczególności w zakresie odnoszącym się do głównych świadczeń umowy, wyznaczających kursy walut, przejrzystości zapisów umownych, w tym ich zgodności z dobrymi obyczajami, a także interesem konsumenta, aby ostatecznie ustalić ich wpływ na kształt wykonania umowy. Uznał, że samo stosowanie mechanizmów indeksacji w umowie kredytu jest dopuszczalne, jednakże sposób ustalania tego mechanizmu należało uznać za sprzeczny z naturą stosunku obligacyjnego wyrażoną w art. 353¹ k.c. Jest to przede wszystkim związane z wprowadzeniem do stosunku zobowiązaniowego swego rodzaju elementu nadrzędności, przesuwającego ciężar wykonania umowy na stronę pozwaną. Umowa nie nakładała bowiem na powoda żadnych ograniczeń w zakresie określania kursów walut w tabeli banku. Ponadto pozwani nie znając zasad kształtowania kursu dewiz, nie mieli pewności, czy kurs obowiązujący w banku, w określonym dniu, będzie kursem, według którego bank rzeczywiście dokona przeliczenia kwoty lub raty kredytu. Dawało to powodowi uprawnienie do dowolnego kształtowania kwoty kredytu, co niewątpliwie narusza istotę stosunku zobowiązaniowego, przekracza granice swobody umów określona w art. 353¹ k.c. i prowadzi do nieważności czynności prawnej jako sprzecznej z ustawą (art. 58 k.c.).

Zdaniem Sądu Okręgowego niedozwolony charakter miały zarówno postanowienia przewidujące stosowanie kursów wyznaczanych przez bank przy wykonywaniu mechanizmu indeksacji jak i innych klauzul, a dotyczących takich zapisów umowy jak:

- § 1 ust. 1 - przy założeniu, że uruchomiono całość kredytu w dacie sporządzenia umowy wskazano, iż równowartość kredytu wynosiłaby 112.788,79 CHF, rzeczywista równowartość zostanie określona po wypłacie kredytu

- § 9 ust.2, w którym ustalono, że w dniu wypłaty kredytu kwota wypłaconych środków będzie przeliczana do CHF według kursu kupna walut określonych w Tabeli kursów,

- § 10 ust. 3 gdzie podano, że wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu według kursu kupna sprzedaży określonych w Tabeli kursów,

- § 14 ust. 3 stanowiący, że jeżeli kredytobiorca mimo upływu okresu wypowiedzenia nie ureguje należności. Bank w dniu następnym po upływie terminu wypowiedzenia dokonuje przewalutowania całego wymagalnego zadłużenia na PLN z zastosowaniem aktualnego kursu sprzedaży dewiz, określonego przez Bank w Tabeli Kursów,

- § 15 ust.5 gdzie wskazano, że Bank zastrzega sobie prawo do zmiany Tabeli Prowizji i Opłat w okresie obowiązywania umowy kredytu.

- § 20, w którym uregulowano przewalutowanie kredytu m.in. w ust.3 pkt a,b, ustalono bowiem, że przewalutowanie następuje według kursów kupna dewiz z dnia złożenia wniosku o przewalutowanie na podstawie obowiązującej w Banku Tabeli kursów w przypadku zmiany waluty PLN na obcą i kursu sprzedaży dewiz w przypadku zmiany waluty obcej na PLN.

W ocenie Sądu Okręgowego w konsekwencji uznania powyższych postanowień umownych za niedozwolone i bezskuteczności tych postanowień, umowa łącząca strony jest nieważna w całości. Utrzymanie stosunku prawnego bez postanowień uznanych za bezskuteczne nie było bowiem w świetle okoliczności rozpoznawanej sprawy możliwe. Niedozwolone postanowienia umowy dotyczyły głównego przedmiotu umowy i miały bezpośredni wpływ na ukształtowanie głównego świadczenia stron. Ich bezskuteczność prowadziła nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, stanowiącego o istocie łączącego strony stosunku prawnego. Kwota zobowiązania banku i kredytobiorcy wyrażona byłaby w walucie

polskiej, przy pozostawieniu oprocentowania opartego o stawkę LIBOR 3M. Usunięcie postanowień określających główne świadczenia stron prowadzi do braku konsensu co do zawarcia umowy w ogóle. Jednocześnie w ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw do zastąpienia abuzywnych postanowień umowy jakimikolwiek innymi postanowieniami mogącymi wynikać z przepisów o charakterze dyspozytywnym. Na dzień zawarcia umowy przez strony brak było przepisów mogących wypełnić lukę powstałą w wyniku stwierdzenia bezskuteczności postanowień odnoszących się do kursów waluty. Za niedopuszczalne należało uznać zastępowanie przez sąd niedozwolonego postanowienia umownego innym mechanizmem wyliczenia kwoty kredytu, w tym zastosowaniem kursu waluty stosowanego przez NBP.

Z tych względów Sąd pierwszej instancji uznał za zasadny zarzut pozwanych dotyczący nieważności umowy. Tym samym brak było podstaw do uwzględnienia żądania głównego powoda, wywodzonego z zawartej umowy. W konsekwencji uznania nieważności umowy należało uznać kwotę kredytu udzielonego powodowi za świadczenie nienależne. Nieważność umowy spowodowała obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń. Jednocześnie brak było podstaw do dokonania kompensaty wzajemnych świadczeń stron. Zastosowanie miała zasada dwóch kondycji, zgodnie z którą każde roszczenie o wydanie wzbogacenia traktuje się oddzielnie i niezależnie od drugiego, a wyrównanie pomiędzy nimi możliwe jest jedynie według przepisów o potrąceniu. Zastosowanie teorii salda - niezależnie od trudności związanych z koniecznością każdorazowego szacowania wartości korzyści obu stron - prowadziłoby do petryfikowania stanu istniejącego w wyniku spełnienia obu świadczeń, co zwłaszcza w przypadku nieważności umowy nie dałoby się pogodzić z celami zastosowania tej sankcji, która ma umożliwiać zniwelowanie prawnych i faktycznych skutków zawarcia umowy

Sąd Okręgowy uznał za niezasadny zarzut przedawnienia i zarzut potrącenia kwoty 147409 zł zgłoszony przez pozwanych. Wskazał, że roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia staje się wymagalne po wezwaniu dłużnika do zapłaty, a tym samym roszczenie powoda nie jest przedawnione. Do potrącenia mogą być zaś przedstawione jedynie wierzytelności wymagalne. Pozwani nie

wzywali jednak powoda do zapłaty, a tym samym brak jest podstaw do uznania, że ich roszczenie jest wymagalne.

Wyrokiem z dnia 3 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację powoda. Uznał, że Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe, a poczynione ustalenia faktyczne znajdują odzwierciedlenie w treści przedstawionych w sprawie dowodów. Co do zasady właściwa była również dokonana przez Sąd Okręgowy ocena prawna.

Skarżący w uzasadnieniu apelacji podniósł, że dyrektywa, jako akt normatywny, jest w odróżnieniu od rozporządzenia skierowana wyłącznie do Państw - członków EU. Tym samym bezpośrednia skuteczność dyrektywy pomiędzy podmiotami prywatnymi jest wykluczona. Dopuszczalne jest jedynie powoływanie się na dyrektywę w sporze pomiędzy podmiotem prywatnym a Państwem. Sąd Apelacyjny nie podzielił tego stanowiska, wskazując, że obecnie niekwestionowany w nauce prawa oraz orzecznictwie TSUE obowiązek dokonywania przez sąd wykładni prawa krajowego w sposób zapewniający jego spójność z prawem wspólnotowym. W świetle tej zasady sąd stwierdziwszy zaniechanie (sprzeczność z prawem unijnym) implementacji dyrektywy ma obowiązek takiej wykładni prawa krajowego, która zapewnia efektywność ochrony wynikającej z transponowanej do porządku krajowego normy prawa wspólnotowego.

Sąd Apelacyjny uznał za niezasadne zarzuty naruszenia prawa materialnego. Stwierdził, że wbrew przekonaniu skarżącego zastosowanie abuzywnej klauzuli dotyczącej ustalania wysokości świadczenia kredytodawcy i kredytobiorcy w PLN indeksowanego do CHF, stanowi samoistną i wystarczającą przesłankę nieważności umowy w kontekście jurystycznym, tworzonym przez normy prawa materialnego, interpretowane zgodnie z normami prawa europejskiego dotyczącymi systemu ochrony konsumenta. Sąd Apelacyjny - podobnie jak i Sąd pierwszej instancji - doszedł do przekonania, że przyczyną dyskwalifikującą zawartą przez strony umowę było narzucenie przez bank sposobu ustalania samego mechanizmu indeksacji, tj. dowolnego ustalania kwoty podlegającej spłacie wyrażonej

w miesięcznych ratach. Mechanizm indeksacji przewidziany w umowie należało ocenić jako sprzeczny z naturą stosunku obligacyjnego wyrażoną w art. 353¹ k.c. W umowie wskazano, że wysokość zobowiązania będzie ustalana jako równowartość wymaganej spłaty wyrażonej w CHF po jej przeliczeniu według kursu kupna sprzedaży określonych w Tabeli kursów. Rzeczywista wysokość rat odsetkowych miała zostać określona w harmonogramie spłat, Ukształtowanie zasad ustalania wysokości rat przedstawione w umowie kredytu dawało powodowi uprawnienie do dowolnego kształtowania kwoty kredytu podlegającej spłacie, co wykracza poza granice swobody umów określonej w art. 353¹ k.c. Postanowienia umowy nie przewidują wymogu, aby wysokość kursu ustalanego przez bank pozostawała w określonej relacji do aktualnego kursu CHF ukształtowanego przez rynek walutowy lub na przykład kursu średniego publikowanego przez Narodowy Bank Polski. Nie może zaś zasługiwać na aprobatę pogląd uznający dopuszczalność przyznania wyłącznie jednej stronie stosunku zobowiązaniowego możliwości zmiany warunków umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji stwierdził prawidłowo, że postanowienia umowy kredytu odnoszące się do mechanizmu waloryzacji wypłaconego pozwanym kredytu w polskich złotych oraz rat spłacanych w złotych, nie są sformułowane w sposób jednoznaczny, przez co nie pozwalają z góry przewidzieć wysokości zobowiązania kredytobiorcy. Zapisy umowy uprawniały w zasadzie bank do dowolnego ustalania tego kursu, w oderwaniu od w miarę obiektywnych czynników. Mechanizm zastosowany przez powoda polegał bowiem na tym, że kwota objęta wnioskiem kredytowym pozwanego została przy wypłacie kredytu przeliczona na CHF według bieżącego kursu walut określonego jednostronnie przez bank w jego własnej tabeli kursów walut. Umowa, regulamin, ani inne wzorce umowne stanowiące podstawę ustalenia treści łączącego strony stosunku prawnego nie określały zasad ustalania kursów dewiz w sposób umożliwiający weryfikację tego mechanizmu przez pozwanych.

Sąd Apelacyjny uznał, że zastosowanie abuzywnej klauzuli dotyczącej ustalania wysokości świadczenia kredytodawcy i kredytobiorcy w PLN stanowi samoistną i wystarczającą przesłankę nieważności umowy w świetle przepisów prawa materialnego interpretowanych zgodnie z normami prawa europejskiego

tworzącymi system ochrony konsumenta. Podkreślił, że orzecznictwie wyjaśniono, iż dokonując oceny abuzywności postanowienia umownego jako głównego przedmiotu umowy należy określić, czy konsument na podstawie treści tego postanowienia mógł oszacować kwotę, którą będzie musiał świadczyć w przyszłości. W realiach rozpoznawanej sprawy nie było to możliwe. W umowie zawartej przez strony nie określono bowiem mechanizmu ustalania kursów waluty przez bank. Również Regulamin nie dawał precyzyjnych i weryfikowalnych wskazówek, w jaki sposób są ustalane kursy walut w Tabeli Kursów.

Sąd drugiej instancji za bezzasadne uznał zarzuty powoda w części, w jakiej kwestionował on ocenę prawną Sądu pierwszej instancji dotyczącą wpływu na ważność umowy zawartej w niej klauzuli abuzywnej. Sąd Apelacyjny dokonał w tym zakresie analizy orzecznictwa TSUE oraz Sądu Najwyższego. Oceniał, że z dokonanych ustaleń nie wynika, by pozwani żądali utrzymania umowy po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych, ewentualnie zgadzali się na zastąpienie klauzul normą dyspozytywną. Do chwili wyrokowania przez Sąd Apelacyjny nie przedstawiono argumentów dotyczących interesów konsumenta, które przemawiałyby za decyzją o utrzymaniu umowy w mocy, bez zakwestionowanych postanowień. Sąd Apelacyjny, podobnie jak Sąd Okręgowy, stanął na stanowisku, że wobec uznania postanowień zawartych w umowie za abuzywne oraz stanowiska pozwanych jako konsumentów, na podstawie art. 58 § 1 k.c., interpretowanego w zgodzie z postanowieniami art. 6 Dyrektywy 93/13/EWG, należało uznać, iż umowa kredytu zawarta przez strony jest nieważna w całości. Dlatego też powództwo o zapłatę kwoty 464.850,59 zł. z odsetkami Sąd Okręgowy zasadnie oddalił jako bezzasadne.

Strona powodowa w piśmie z dnia 20 lipca 2020 r. zgłosiła żądanie ewentualne i wniosła o zasądzenie kwoty 245.879,56 zł., odpowiadającej wysokości wypłaconego kapitału. Sąd drugiej instancji uznał, że rozstrzygając o zasadności żądania ewentualnego Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął, iż wobec stwierdzenia nieważności umowy należało uznać, że kwota kredytu udzielonego pozwanym jest świadczeniem nienależnym. Jej wysokość wynika z treści umowy i nie była przez pozwanych kwestionowana. Nieważność umowy spowodowała obowiązek dokonania zwrotu wzajemnych świadczeń. Kredytobiorca powinien więc zwrócić

bankowi otrzymaną od niego kwotę kapitału, bank zaś powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie spłacone raty, a żądania takie znajdują oparcie w art. 410 k.c.

Sąd Apelacyjny wskazał, że apelacja pozwanych została prawomocnie odrzucona. Brak było zatem podstaw do odnoszenia się do zawartych w niej zarzutów i argumentacji, w tym dotyczących kwestionowania przez pozwanych zasadności uwzględnionego przez Sąd Okręgowy żądania ewentualnego.

Powód w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. i postanowieniami § 1 ust. 1, § 6 ust. 1, § 9 ust. 2, § 10 ust. 3 umowy kredytu, art. 58 § 1 k.c. i art. 385¹ § 1 k.c., art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i § 2 k.c., art. 358 § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. XLIX p.w.k.c. oraz art. 41 Prawa wekslowego, art. 385¹ § 1 i § 2 k.c., art. 65 § 1 i § 2 k.c. w związku z § 9 ust. 2 i § 10 ust. 3 umowy kredytu, art. 69 ust. 2 pkt 4a w zw. z art. 69 ust. 3, art. 75b Prawa bankowego z dnia 29 sierpnia 1997 r. i art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG, a także naruszenie przepisów postępowania, art. 227 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 13 stycznia 2021 r. i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji gwarantuje każdemu prawo do rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Podobną gwarancję zawiera art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Orzekanie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony na mocy ustawy stanowi podstawę prawa do rzetelnego procesu, które należy do praw podstawowych jednostki. Nakłada to na każdy sąd obowiązek zbadania z urzędu, czy jego skład nie stoi na przeszkodzie zapewnieniu stronom postępowania realizacji prawa do rzetelnego procesu. Dla dokonania oceny, czy określony skład sądu spełnia wskazane wyżej wymogi

pozwalające uznać go za sąd, kluczowe są kryteria obejmujące podstawę prawną jego działania, w tym sposób, w jaki skład sądu został utworzony.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) każde państwo członkowskie, kształtując samodzielnie strukturę organów wymiaru sprawiedliwości, powinno zapewnić, by organy orzekające – jako „sądy” w rozumieniu prawa Unii – w kwestiach związanych ze stosowaniem lub wykładnią tego prawa odpowiadały wymogom skutecznej ochrony prawnej, w tym zwłaszcza wymaganiu niezawisłości i ustanowienia na podstawie ustawy. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w ślad za judykaturą Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na tle art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie, dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, dalej – „EKPCz”), wskazuje się, że wymaganie ustanowienia sądu na podstawie ustawy odnosi się nie tylko do podstawy prawnej funkcjonowania sądu jako organu władzy publicznej, lecz także konkretnego składu orzekającego. Wymaga to uwzględnienia wszystkich przepisów prawa krajowego, które mogą rzutować na to, że uczestnictwo w składzie orzekającym konkretnych sędziów jest nieprawidłowe (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 marca 2020 r., *Simpson/Rada i HG/Komisja*, C-542/18 RX-II i C-543/18 RXII, z dnia 6 października 2021 r., C-487/19, *W.Ż.*, z dnia 29 marca 2022 r., C-132/20, *Getin Noble Bank S.A.*). Dotyczy to również przepisów regulujących przydział spraw i kształtowanie składów orzekających w konkretnych sprawach (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 listopada 2024 r., C-197/23, *S.*). W taki sam sposób należy rozumieć wymagania wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji, mimo pewnych różnic w ujęciu gwarancji prawa do sądu w art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP UE). Standard ustanowiony w tych regulacjach jest bowiem zbieżny, a w pracach nad projektem Konstytucji przyjęto, że poziom gwarancji przewidziany w tej mierze w przyszłej konstytucji nie powinien być niższy niż w ratyfikowanych przez Polskę umowach międzynarodowych (por. Biuletyn Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego nr XV, s. 77, nr XXXVII, s. 98 i nr XXXIX, s. 48 i n.).

Wymagało zatem uwzględnienia, że zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z dnia 27 listopada 2024 r. dotyczące wyznaczenia skład orzekającego, zostało na podstawie art. 80 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz. U. z 2024 r., poz. 622 (dalej – „u.SN”) wydane przez osobę powołaną na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z dniem 1 października 2024 r., mimo:

1. objęcia urzędu sędziego Sądu Najwyższego po przeprowadzeniu postępowania nominacyjnego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3, dalej – „ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r.”), którego kształt i przebieg naruszał przepisy Konstytucji i konsekwencje prawomocnych orzeczeń sądowych w stopniu uzasadniającym uchylenie prawomocnym wyrokiem Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r., II GOK 2/18, kończącej to postępowanie uchwały Krajowej Rady Sądownictwa nr 330/2018 z dnia 28 sierpnia 2018 r., przez co oparty na tej uchwale akt powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego został *ex post* pozbawiony podstawy w postaci wymaganej w art. 179 Konstytucji uchwały Krajowej Rady Sądownictwa obejmującej wnioski o powołanie do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego (por. uchwała połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA 1-4110-1/20, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2024 r., II PSKP 21/23, OSNP 2024, nr 12, poz. 117 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2019 r., III CZP 25/19, z dnia 2 września 2021 r., III CZP 11/21 i z dnia 23 września 2022 r., III CZP 43/22);
2. uczestniczenia w zgromadzeniu sędziów Izby Cywilnej zwołanym na dzień 10 września 2024 r. w celu dokonania wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej (dalej – „zgromadzenie”) wyłącznie osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego z rażącym naruszeniem prawa, w okolicznościach takich samych bądź zbliżonych do określonych powyżej,

których uczestnictwo w składach orzekających Sądu Najwyższego, z racji wadliwości powołania, prowadzi do systemowego pozbawienia stron prawa do rozpoznania sprawy przez niezależny, bezstronny i niezawisły sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz (por. np. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*) i art. 47 KPP UE w związku z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 grudnia 2023 r., C-718/21, *LG* i z dnia 7 listopada 2024 r., C-326/23, *Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*);

3. przewodniczenia zgromadzeniu przez osobę wskazaną uznaniową decyzją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej podjętą na podstawie art. 13 § 3 u.SN, który to przepis w sposób oczywisty narusza zasadę trójpodziału władz (art. 10 Konstytucji) i konstytucyjnie gwarantowaną niezależność i autonomię organizacyjną Sądu Najwyższego względem organów władzy wykonawczej (art. 173 Konstytucji), jak również mimo uchylenia przez Prezesa Rady Ministrów w dniu 9 września 2024 r. kontrasygnaty (art. 144 ust. 2 Konstytucji) udzielonej uprzednio wobec postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 sierpnia 2024 r. (M.P. poz. 799) w sprawie wyznaczenia przewodniczącego zgromadzenia sędziów Izby Cywilnej Sądu Najwyższego;

4. zwołania zgromadzenia przez sędzię Sądu Najwyższego J.M.-K., która w poprzedniej kadencji została powołana na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej, mimo że postępowanie prowadzące do wyłonienia kandydatów na to stanowisko zostało przeprowadzone wadliwie, przy sprzeciwie ówczesnej większości sędziów Izby Cywilnej, na podstawie rozwiązań ustawowych rażąco naruszających zasadę odrębności i niezależności władzy sądowniczej (art. 173 Konstytucji), z pominięciem uchwały zgromadzenia sędziów Izby Cywilnej z dnia 29 czerwca 2021 r. odraczającej zgromadzenie wyborcze i w sposób, który uniemożliwiał większości sędziów Izby Cywilnej wybór kandydatów cieszących się poparciem niezbędnym do sprawowania tego urzędu (por.

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2022 r., III CZP 43/22 i z dnia 3 kwietnia 2023 r., II CSKP 501/22).

Sytuacja, w której ustawowe uprawnienia przewidziane dla Prezesa Sądu Najwyższego, w tym dotyczące działalności orzeczniczej izby Sądu Najwyższego, takie jak kształtowanie składów orzekających w konkretnych sprawach (art. 80 § 1 u.SN), są realizowane przez osobę powołaną na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego w przedstawionych powyżej okolicznościach, ma charakter nadzwyczajny i powoduje nieskuteczność czynności o charakterze jurysdykcyjnym, w tym zarządzeń i innych aktów podejmowanych przez wadliwy obsadzony organ Sądu Najwyższego, którym jest Prezes Sądu Najwyższego (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2023 r., II CSKP 1588/22 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2023 r., III CZP 1/22, w których zwrócono uwagę na konsekwencje pełnienia funkcji kierowniczych w Sądzie Najwyższym, w tym funkcji Prezesa Sądu Najwyższego, przez osoby wadliwie powołane do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r.).

W przypadku zarządzeń o wyznaczeniu składu orzekającego dokonywana *de lege lata* ocena wpływu tej wadliwości na dopuszczalność merytorycznego rozpoznania sprawy przez obsadzony w ten sposób skład orzekający Sądu Najwyższego musi jednak uwzględniać ryzyko rzeczywistego oddziaływania wadliwego wyznaczenia składu orzekającego na spełnienie wymogu zapewnienia stronom prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, w przypadku, gdy sędziowie tworzący skład sądu zastali prawidłowo powołani do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego oraz uwzględniać konieczność realizowania przez Sąd Najwyższy jego konstytucyjnych i ustawowych funkcji w sferze ochrony prawnej w obliczu kryzysowej sytuacji w wymiarze sprawiedliwości, w tym zwłaszcza zapewnienia stronom prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie (art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 KPP UE). Należało to uwzględnić, mimo strukturalnego charakteru i wagi problemu nieprawidłowej obsady organów Sądu Najwyższego, w tym stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej,

wynikającego zarówno z wadliwości postępowań nominacyjnych na stanowiska sędziowskie w Sądzie Najwyższym prowadzonych z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., jak i wadliwości postępowania, w którym dokonano wyboru kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego.

Uwzględniając również, że strony zostały prawidłowo zawiadomione o składzie orzekającym i nie zgłosiły zastrzeżeń wobec tego składu orzekającego Sądu Najwyższego oraz niezawisłości i bezstronności jego członków, Sąd Najwyższy uznał, iż nie było przeszkód do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy.

W judykaturze utrwalone jest stanowisko, że postanowienia umowne obejmujące tzw. klauzule przeliczeniowe, określające kurs CHF do waluty polskiej za pomocą mechanizmu opartego o stosowanie klauzul kursowych ustalanych przez bank, stanowią niedozwolone postanowienia umowne. W judykaturze podkreślono, że określenie wysokości zobowiązania konsumenta z odwołaniem się do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów ustalania wysokości kursu, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równość stron. W świetle art. 385¹ § 1 k.c. nie budzi wątpliwości, że tego rodzaju klauzule abuzywne są bezskuteczne. Stanowisko, które w tym zakresie wyraził Sąd Apelacyjny nie uzasadnia zarzutu dokonania błędnej wykładni i wadliwego zastosowania art. 385¹ § 1 k.c.

Sąd Apelacyjny stwierdził także, że wyeliminowanie z umowy postanowień dotyczących stosowania tabel kursowych nie zezwala na wykonywanie umowy bez zasadniczej zmiany jej charakteru, stanowiącego prawną i gospodarczą przyczynę zawarcia umowy przez strony. Utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, a jej uzupełnienie przez sąd jest niedopuszczalne. Skutkowało to w ocenie Sądu drugiej instancji nieważnością (bezskutecznością) całej umowy, a związane z tym dalsze konsekwencje są uzależnione od tego, czy nieważność umowy zagraża interesom konsumenta, co otwierałby dopiero drogę do zastąpienia klauzul niedozwolonych, o ile konsument nie sprzeciwił się temu, obstawiając przy nieważności całej umowy.

Sąd Apelacyjny ocenił prawidłowo, że stwierdzenie abuzywności klauzuli ryzyka walutowego powoduje, iż utrzymanie umowy nie jest możliwe. Powyższe stanowisko Sądu Apelacyjnego pozostaje w zgodzie z aktualnym, utrwalonym stanowiskiem judykatury, uwzględniającym orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące wykładni przepisów Dyrektywy 93/13. Oceny tej nie podważa zmiana przepisów Prawa bankowego dokonana na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw. Wbrew stanowisku skarżącego za możliwością utrzymania umowy zawartej przez strony nie przemawia również treść art. 41 prawa wekslowego. Zawarte w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia prawa materialnego kwestionujące stwierdzone przez Sąd Apelacyjny skutki abuzywności postanowień umowy dotyczących tabel kursowych były zatem nieuzasadnione.

W orzecznictwie wyrażono także stanowisko, że klauzule waloryzacyjne, które w umowie kredytu nie zostały wyrażone w sposób jasny i precyzyjny podlegają badaniu pod kątem abuzywności i przyjęto, iż w celu zrealizowania przez bank obowiązków informacyjnych o ryzyku walutowym i kursowym w związku z zawarciem umów kredytowych indeksowanych do waluty obcej lub denominowanych w walucie obcej, nie jest wystarczające wskazanie w umowie, że ryzyko kursowe ponosi kredytobiorca oraz odebranie od niego oświadczenia o standardowej treści odnośnie poinformowania o ponoszeniu przez kredytobiorcę ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty obcej. Klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa mogą funkcjonować tylko łącznie i stanowią klauzulę indeksacyjną określającą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Stanowisko Sądu drugiej instancji w tym zakresie było zatem także uzasadnione.

Dokonane w sprawie ustalenia faktyczne odnoszące się do okoliczności dotyczących zawarcia umowy kredytowej przez strony oraz treści tej umowy były wystarczające do dokonania oceny zasadności powództwa. W tej sytuacji uznanie przez Sąd Apelacyjny, że nie jest celowe przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów na okoliczności wskazywane przez powoda nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 227 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c.

Z tych względów skarga kasacyjna była pozbawiona uzasadnionych podstaw i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 2 i art. 398²¹ k.p.c.

[a.ł]

Władysław Pawlak

Paweł Grzegorzczak

Dariusz Zawistowski